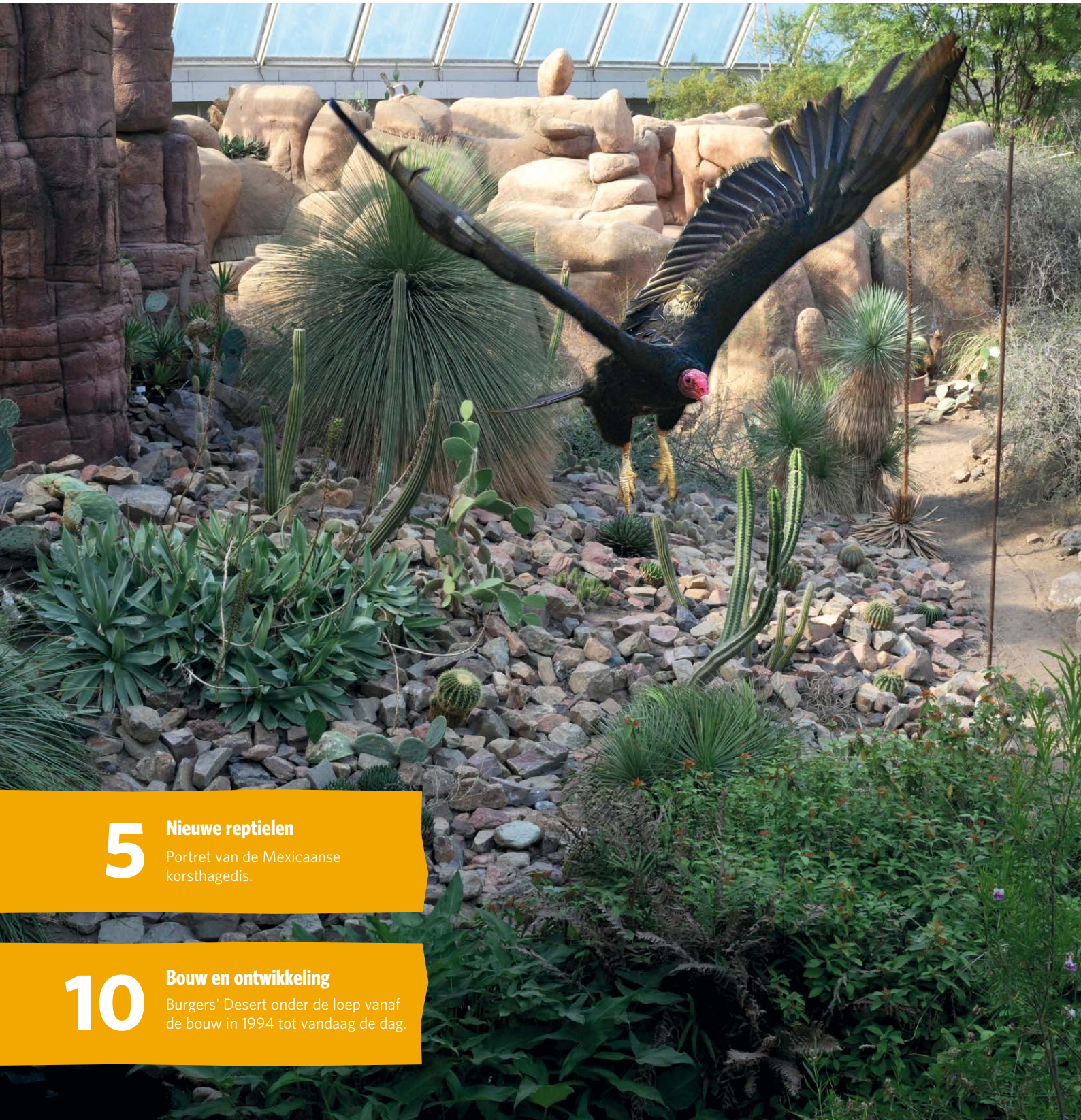

DESERT SPECIAL

ZIEZOO

nr. 201, juli 2026

5

Nieuwe reptielen

Portret van de Mexicaanse korsthagedis.

10

Bouw en ontwikkeling

Burgers' Desert onder de loep vanaf de bouw in 1994 tot vandaag de dag.

KONINKLIJKE
BURGERS' zoo

Deze speciale editie van de ZieZoo staat helemaal in het teken van de verbouwing van de Desert. Maandenlang is er keihard gewerkt aan enkele nieuwe verblijven, vernieuwde toiletten én een nieuwe hoofdroute door de Desert. En op 9 juli aanstaande is het dan zover! In deze ZieZoo leest u wat de Desert zo bijzonder maakt en welke ontwikkeling de Desert heeft doorgemaakt vanaf de opening in februari 1994 tot nu. We hopen met de nieuwe hoofdingang van de Desert dat bezoekers dit bijzondere ecodisplay voortaan makkelijker weten te vinden. Een Noord-Amerikaanse rotswoestijn met bijbehorende flora en fauna is zeker in Europese dierenparken heel bijzonder! Natuurlijk besteden we ook ruimschoots aandacht aan de nieuwe dierverblijven én nieuwe diersoorten die in de Desert een plek hebben gekregen. Eén van de interessante uitdagingen wordt het zogenaamde 'open top'-verblijf waarin verschillende soorten reptielen samen in één verblijf gehuisvest worden. Door de vormgeving van het verblijf lijkt het alsof die reptielen vrij in de Desert leven. Het zal wat tijd en geduld vergen om nieuwe reptielensoorten aan elkaar te laten wennen en stap voor stap bij elkaar te introduceren. Als vaste bezoeker van Burgers' Zoo weet u dat veel van onze ecodisplays eigenlijk nooit 'af' zijn, maar altijd in ontwikkeling blijven. Telkens doen zich weer nieuwe omstandigheden voor en juist dat maakt deze projecten zo interessant en dynamisch. Wij hopen dat u veel plezier beleeft aan de vernieuwde Desert!

Colofon

Redactie:

Annemarie van Lierop
Bas Lukkenaar
Constanze Mager
Karen Westerhof

Foto cover:

Burgers' Desert met kalkoengier
(Foto: Maarten van der Geest)

Foto:

Foto's, tenzij anders vermeld: archief Burgers' Zoo.
Fotografen die aan het archief hebben bijgedragen:
Christiaan Luttenberg
Theo Kruse
Mira Meijer
Arjan Vennema
Jan Vermeer

Vormgeving en druk:

Drukkerij Rozijn Repro, Didam

ZieZoo is een uitgave van Koninklijke Burgers' Zoo, Arnhem. ZieZoo verschijnt viermaal per jaar. Abonnementhouders ontvangen ZieZoo gratis.

ISSN:

1876-1798

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

Antoon van Hooffplein 1
6816 SH Arnhem
(026) 44 24 534
info@burgerszoo.nl
www.burgerszoo.nl

Op de agenda

Een bezoekje aan Burgers' Zoo is altijd de moeite! Of je nu de eerste keer ons park bezoekt of iemand kind aan huis is, van jong tot oud – voor iedereen bieden we verdieping en nieuwe kennis.

Voor een aantal activiteiten is het deelnemersaantal beperkt. Aanmelding via de website bij het kopje 'activiteiten' is daarom nodig. Op de website is ook meer info te vinden over begintijden, prijzen etc. We verzoeken deelnemers die toch verhinderd zijn om tijdige afmelding, zodat de plaatsen weer kunnen worden vrijgegeven.

10 en 11 augustus: 'Masterclass Beroepsprofiel Dierentuin-communicator'. Voor studenten communicatie, marketing, media en dergelijke, die een baan in een dierenpark ambiëren. Onze afdeling Marketing & Communicatie laat verschillende, specifieke aspecten van het vak zien.

27 augustus: 'Avondlezing+': Beleef de Ocean' € 7,50 voor abonneementhouders, € 15,00 voor overige gasten. Drie kwartier lezing over oceandieren en drie kwartier rondleiding. Locatie lezing: Burgers' Academy.

16 september, 21 oktober: Avondlezingen, thema's worden binnenkort bekend gemaakt. Locatie: Auditorium van het Safari Meeting Centre.

3 en 4 oktober: Wetenschapsweekend. In de Safari is vanaf september al een nieuwe fototentoonstelling te zien, over onderzoek in Burgers' Zoo. In dit weekend houden we familierondleidingen (met kinderen vanaf 6 jaar) in de waterfabriek van de Ocean achter de schermen. In de ochtend van 3 en 4 oktober kunnen kinderen vanaf 8 jaar (met één ouder per kind) deelnemen aan een workshop gedragsonderzoek aan Safari-dieren. Aanmelden voor de workshops en familierondleidingen kan vanaf 1 september.

Zonder aanmelding

18 juli t/m 23 augustus: vijf keer per dag draait de Desert Musical in het Safari Meeting Centre.

18 juli t/m 23 augustus: van 11.15 uur tot 15.45 uur speuren gezinnen met een schatkaart in de Desert. Leeftijd: vanaf 4 jaar, idealiter te doen na bezoek aan de musical.

De hele zomer elke dag: in de buurt van het nieuwe 'open top'-verblijf in de Desert is er in principe altijd een deskundige gids aanwezig voor alle woestijn-vragen. 43 nieuwe Burgers' gidsen hebben hiervoor sinds oktober '25 een Desert-cursus gevolgd.

Foto: Han van Leeuwen

Zo 'gewoon' is de chuckwalla niet!

Een leguanensoort die typerend is voor het woestijngebied in het zuidwesten van Noord-Amerika, is de chuckwalla. Er zijn vijf soorten van het geslacht *Sauromalus*. Vier soorten van deze tot 50 cm lange hagedissen leven op piepkleine eilandjes in de golf van Californië. Zij gelden als enigszins tot zeer bedreigd en worden in Europa (op heel weinig uitzonderingen na) niet in dierentuinen gehouden. 'Dus' kiezen we voor de niet bedreigde soort, *Sauromalus ater*, oftewel 'de gewone chuckwalla'. Hoe moeilijk kan het zijn om daar een leuke kweekgroep van binnen te halen?

Ook als huisdier

Wil je een gewone chuckwalla als huisdier houden, dan is de aanschaf van de dieren niet bijster moeilijk. Het is een soort die de gespecialiseerde reptielenwinkel verhandelt en op internet worden ze ook aangeboden. De gewone chuckwalla staat niet op de lijst van soorten waarvoor internationale handelsrestricties (CITES-wetgeving) gelden. In Europa wordt de soort dus af en toe als huisdier gehouden. Voor het houden van zo'n hagedis hoeft je als particulier in Nederland geen vergunning te hebben, maar als dierenpark wel.

Vangst voor de huisdierhandel

In de Verenigde Staten werden ze vroeger in vrij groten getale uit het wild gehaald en als huisdier verhandeld. Omdat deze soort met 25-30 jaar best lang leeft, maar vrij langzaam voortplant, is de wilde populatie echter redelijk kwetsbaar als er veel van deze dieren worden gevangen. Daarom is het vangen van wilde chuckwalla's in de

meeste staten inmiddels alleen nog toegestaan met een speciale licentie. Als dierenpark kun je er natuurlijk al decennialang niet achter staan als wilddieren quasi op bestelling voor je worden gevangen. Dit doen dierentuinen tegenwoordig alleen maar bij hoog bedreigde soorten en op verzoek van overheden en natuurbehoudsorganisaties. De dierentuin beheert dan een reservepopulatie. Dus, wildvang chuckwalla's is uiteraard geen optie. Dan maar nakweek?

Nakweek chuckwalla's

De meeste chuckwalla's die nu als huisdieren worden verhandeld, komen van nakweek bij particulieren. Het is natuurlijk prettig als fervente reptielenliefhebbers nakweek-dieren kunnen houden, zodat wilde populaties niet door deze hobby worden belast. Dierenparken die bij de Nederlandse Vereniging van Dierenparken (NVD) zijn aangesloten, hebben echter met elkaar afgesproken, om geen dieren van particulieren

te kopen. Alleen dieren uit andere erkende dierenparken mogen dus naar Burgers' Zoo toekomen. En dat maakt de zoektocht al veel lastiger! Want chuckwalla's leven in slechts minder dan 25 Europese dierenparken die bij EAZA aangesloten zijn. En bij de zestig dieren in deze populatie is afgelopen jaar geen voortplanting geweest. Van de 8.000 soorten hagedissen is dit blijkbaar een soort die niet zo heel vaak gehouden wordt; wat ook niet heel raar is, omdat deze soort dierenparken en hun expertise niet nodig heeft om te overleven. Maar de chuckwalla past natuurlijk wél heel goed in onze Desert! Wat we kunnen doen, is dieren overnemen van dierenparken die met de soort willen stoppen of samenwerken met Amerikaanse dierenparken waar wel vaker chuckwalla's worden gehouden. In elk geval: juist in de natuur veel voorkomende soorten zijn dikwijls bijzonder uitdagend om in een dierentuin te kunnen laten zien. Denkt u daar eens aan, als u straks een keer de 'gewone' chuckwalla komt bezoeken!

Tekst: Constanze Mager

Dé woestijnplanten: cactussen

Allerlei plantenfamilies laten wonderlijke aanpassingen zien aan het leven in droge omgevingen. Agaven, aloë's, de dikke blad-familie (oftewel *Crassulaceae*), de wolfsmelkgewassen en nog een aantal andere plantengroepen kunnen water opslaan om uitdroging te voorkomen en hebben een waslaag om geen zonnebrand te krijgen. Maar dé woestijnplanten, dat zijn toch wel de leden van de familie *Cactacea* - de cactussen.

Veel soorten

Cactussen komen met meer dan 1.500 soorten voor in Noord- en Zuid-Amerika. Je hebt een aantal regenwoud-bewonende soorten, zoals de koraalcactus (*Rhipsalis*, ook te zien in Burgers' Bush), en andere komen in rotsige berggebieden voor. De meeste cactussoorten echter zijn aangepast aan een droog en warm klimaat.

Langzame groeiers

Cactussen groeien langzaam. Vaak duurt het vele jaren, zelfs decennia lang, voordat een cactus voor het eerst in bloei komt en dus kan voortplanten. Dat betekent een zeer aanzienlijke generatielengte, wat feitelijk betekent dat deze soorten zich niet heel snel aan kunnen passen aan veranderende omstandigheden. Aanpassing werkt immers via selectie van individuen over vele verschillende generaties.

Wel en geen typische cactus

Toch is het uiterlijk van cactussen sinds de oertijd natuurlijk best sterk veranderd. Dat is mooi te zien aan één van de cactus-

soorten in de Desert: de *Pereskia grandifolia*, oftewel de rozencactus. *Pereskia*-cactussen zijn oorspronkelijke cactussen die de uiteenlopende kenmerken, evolutionair oud en nieuw, verenigen. Ze hebben de voor cactussen typische groepjes van doorns, maar ze hebben óók gewoon blad. De bloem heeft een gelijkende bouw als die van andere cactussen. Maar de stam is niet zo goed in staat om water vast te houden. Dat is ook niet vreemd, want deze cactus komt van nature voor in Brazilië. In het zuiden van de VS wordt hij als tuinplant gebruikt, maar hij heeft dan - omdat hij dus minder goed water op kan slaan - wel wat meer water nodig dan de cactussen die van nature in de Mojave- en Sonora-woestijn voorkomen.

Oeroude doorns

De doorns die een cactus heeft, zijn botanisch gezien omgebouwde bladeren. Deze *Pereskia*-cactus had al doorns als bescherming tegen vraat, toen het klimaat nog zodanig was, dat fotosynthese

prima in bladeren plaats kon vinden. Toen 50-30 miljoen jaar geleden het klimaat in Amerika veel droger werd, zetten de nog struik- en boomvormige oercactussen het vermogen van stekelvormige bladeren helemaal door. De moderne cactussen zijn compacter van vorm, dat geeft minder verdamping. De succulente stam met zijn ribben en uitzetbaar weefsel kan niet alleen prima een watervoorraad opslaan, het is tevens het onderdeel van de plant waar de fotosynthese plaatsvindt. Van top tot teen in doorns gehuld, beschermt de cactus zijn sappig lijf tegen dorstige en hongerige dieren. Een aantal cactussoorten, zoals de grijsaardcactus, hebben hun blad-doorns weer verder verbouwd, tot UV-werend wit haar. Fascinerende aanpassingen en als je het ziet, heb je het pas echt door. U bent van harte welkom om in de Desert eens de 150 soorten cactussen heel goed te bekijken, van rozencactus tot saguaro-zuïlcactus en schoonmoedersstoel!

Tekst: Constanze Mager

Foto: Peter Coxhead (Wikimedia Commons)

De rozencactus is een atypische cactus door het hebben van gewoon blad.

Nieuwe diersoort: Mexicaanse korsthagedis

Met zijn grootte tot wel 90 centimeter en de donkere geschubde huid met gele vlekken is het een bijzondere verschijning in zijn nieuwe verblijf. Zijn wetenschappelijke naam, *Heloderma horridum*, betekent zoiets als 'angstaanjagende wrattige huid'. Dat klinkt misschien niet heel aantrekkelijk, maar toch presenteren wij met trots één van de nieuwe bewoners van de Desert: de Mexicaanse korsthagedis.

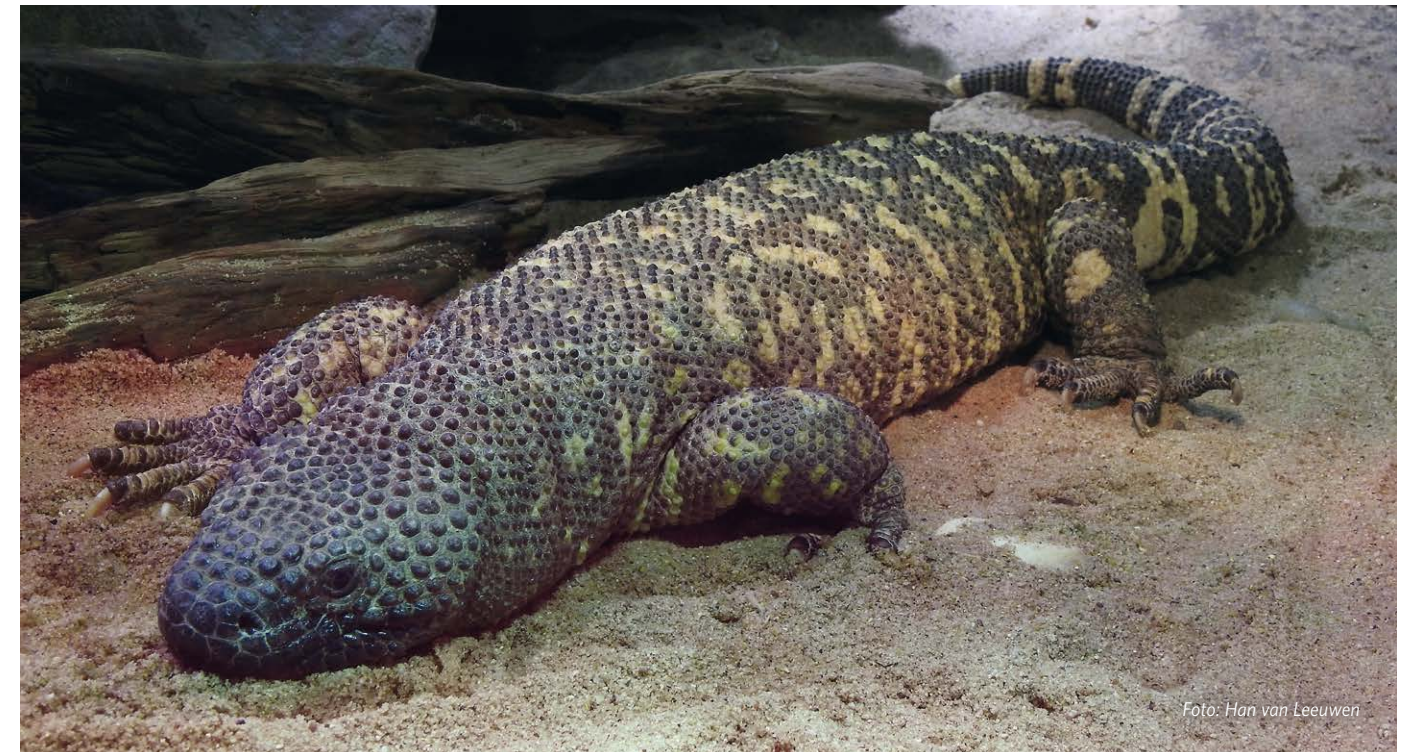

Foto: Han van Leeuwen

Giftige jager, lastige prooi

Als je een Mexicaanse korsthagedis ziet, denk je niet direct aan een roofdier dat door snelle bewegingen prooien kan vangen. Toch kan dit doorgaans vrij lome dier verrassend uit de hoek komen en plots toeslaan. Bovendien is het ook nog eens een giftige diersoort, net als het gilamonster waaraan de korsthagedis nauw verwant is. Achterin zijn bek zitten gifklieren, die de korsthagedis helpen met het succesvol jagen op kleine dieren. Andere roofdieren moeten wel erg zeker van hun zaak zijn willen ze een korsthagedis aanvallen: zijn gif gebruikt hij namelijk ook om zich te verdedigen. Voor een grotere aanval is het gif niet dodelijk, maar ook zeker geen fijne ervaring! Daarnaast is de korsthagedis aan de bovenzijde bedekt met harde, 'korstige' schubben, waarbij onder elke schub ook nog een kleine benen plaat zit. Dit maakt hem geen makkelijke prooi. Deze speciale schubben geven het dier zijn Nederlandse naam, maar ook de Engelse naam 'beaded lizard'

heeft betrekking op deze kraalachtige schubben.

Goede buur?

Onderling kunnen meerdere Mexicaanse korsthagedissen prima overweg. Alleen tijdens het paarseizoen strijden mannetjes fel met elkaar om te mogen paren met de vrouwtjes. Tijdens deze gevechten kunnen dieren elkaar flink verwonden. Dat is natuurlijk iets wat we willen voorkomen. Om deze reden houden we in het verblijf voor de schermen dieren van hetzelfde geslacht. Achter de schermen hebben we verblijven waar we mogelijkheden hebben om in de toekomst met deze diersoort te gaan kweken.

Dit dier, dat onder andere reptielen als zijn prooi ziet, gaat zijn verblijf wel delen met een andere reptielensoort. Dat klinkt als een risicovolle onderneming! Toch valt dat best mee. Hij woont namelijk samen met ratelslangen en deze twee giftige jagers zien elkaar niet als prooi. Op die

manier kunnen ze best goede burens van elkaar zijn!

Thuis in de Desert

De Mexicaanse korsthagedis komt in de natuur enkel en alleen in Mexico voor. De soort voelt zich onder andere thuis in rotsachtige omgevingen, zoals rotswoestijnen. Deze hagedis rust graag in holen, die hij zelf graaft als hij geen ongebruikt hol van een ander dier kan overnemen. Vergeet vooral niet omhoog te kijken als u deze soort zoekt: in tegenstelling tot het gilamonster is deze korsthagedis een uitstekende klimmer. De soort is gelukkig niet bedreigd en er is op het moment van schrijven geen gezamenlijk populatiebeheerprogramma voor in Europese dierentuinen. Voor Burgers' Desert hebben we recent vier jonge dieren gedoneerd gekregen van Zoo Plzen (Tsjechië) waar ze in januari 2026 uit het ei zijn gekropen. Totdat dit viertal een imposant formaat heeft bereikt, moeten we nog veel geduld hebben.

Tekst: Karen Westerhof

Een kijkje achter de schermen met in het midden zicht op het 'open top'-verblijf met de holle rots.

Het huisvesten van reptielen: geen koud kunstje

Meteen na het betreden van de Desert via de nieuwe ingang, loopt u tegen het nieuwe 'open top'- reptielenverblijf aan. Bij het zien van dit verblijf sta je als bezoeker niet direct stil bij alle dingen waar voorafgaand en tijdens de bouw rekening mee is gehouden. Wij geven u een inkijkje in deze bijzondere leefomgeving voor meerdere nieuwe dieren in onze collectie.

Natuurlijke barrière

De nieuwe reptielen in de Desert gaan niet helemaal loslopen in het ecodisplay, zoals u dat gewend bent van bijvoorbeeld de basilissen of anolissen in de Bush. Ze zitten in een afgebakend verblijf om de leefomstandigheden en veiligheid voor de dieren zo goed mogelijk te maken. Veel reptielen zijn echter heel goede klimmers en worden om die reden niet vaak in dit soort open verblijven gehouden. De rotsen aan de rand van dit verblijf zijn aan de binnenzijde glad en hellen aan de bovenkant naar binnen toe. Deze hoek, gecombineerd met genoeg afstand om springen onmogelijk te maken, moet voorkomen dat deze kruipdieren de rest van de Desert gaan verkennen. Binnen Burgers' Zoo is dit geen nieuw concept, je ziet het bijvoorbeeld ook terug in de afscheiding van de wenkkrabbenkreek in de Mangrove.

Veelzijdige rots

In Burgers' Zoo staat dierenwelzijn altijd voorop en dat houdt onder andere in dat dieren zoveel mogelijk natuurlijk gedrag moeten kunnen vertonen. Voor veel woestijnreptielen betekent dat ook dat er overwinterd moet worden. Naast

zinderend hete zomers kent de Amerikaanse rotswoestijn namelijk ook kille winters. Voor koudbloedige dieren is brumatie, een soort winterrust, een aanpassing aan het leven in deze gebieden. Daglichtlengte is een belangrijke factor voor dieren om in brumatie te gaan. Met speciale daglichtlampen kunnen we de dagen kunstmatig langer maken, wat nodig kan zijn, omdat de seizoensgebonden daglichtlengtes in Nederland anders zijn dan in het zuidelijkere verspreidingsgebied van de bewoners. De bedoeling is dat de reptielen zich, zodra ze in het najaar daar behoefte aan voelen, via speciale openingen in de grote holle rots in het midden van het verblijf terug kunnen trekken voor hun winterrustfase. Via deze openingen komen ze aan de binnenkant in diverse boxen die grotjes en verstoppelken voorstellen. De verzorgers hebben toegang tot de binnenzijde van deze rots, om extra toezicht te houden op het welzijn van deze dieren. Ze kunnen de openingen desgewenst kleiner maken, zodat bijvoorbeeld specifieke diersoorten wel of niet gebruik kunnen maken van bepaalde boxen in de rots. Deze verblijfsjes zijn ook uitneembaar, waardoor dieren desgewenst verplaatst kunnen worden zonder ze uit te hoeven

vangen. De buitenzijde van de rots wordt verwarmd en is voorzien van extra UV-licht om het voor de dieren een aangename plek te maken. Verschillende diersoorten hebben verschillende wensen, dus is het niet overal even warm. Zo kan elke diersoort een plek opzoeken waar het voor haar comfortabel aanvoelt.

Kweken achter de schermen

Achter de schermen in de Desert is er een eigen kweekruimte voor reptielen bijgekomen. De uitneembare verblijven in de holle rots van het 'open top'-verblijf passen precies in de stellages in deze kweekruimte. Verder is in deze ruimte het dag-nachtritme, gereguleerd door daglichtlampen, exact hetzelfde als in de reptielenverblijven voor de schermen. Dit zorgt ervoor dat dieren zo min mogelijk hoeven te wennen aan de overgang van of naar deze ruimte. In deze kweekverblijven kunnen we de omstandigheden nog beter controleren en genetisch interessante dieren aan elkaar matchen. Op die manier dragen we bij aan een toekomstbestendige en gezonde dierentuinpopulatie voor deze interessante diersoorten.

Tekst: Karen Westerhof

Veilig werken met gifslangen

Reptielen polariseren: de een vindt ze helemaal te gek, de ander moet er niets van hebben. Nog sterker zijn deze gevoelens vaak bij slangen, die bij bezoekers bewonderende maar ook griezelende 'ahs' en 'ohs' opwekken. Werken met slangen is dus zeker niet voor iedereen weggelegd. Dat geldt natuurlijk al voor de netpythons in de Rimba en de melkslangen in de tunnel richting Desert, maar nog meer voor ratelslangen. Dit zijn namelijk voor mensen potentieel dodelijke gifslangen. Uitgebreide veiligheidsmaatregelen zijn hier op zijn plaats.

Speciale sleutel en gespecialiseerde medewerkers

Alle diervverzorgers in Burgers' Zoo zijn zonder meer vakkundig, echter mag slechts een handvol Desert-dierverzorgers met de ratelslangen werken. Om de werkruimte van de ratelslangenverblijven te betreden, is een speciale sleutel nodig. Deze hangt zeker niet aan de sleutelbos van iedere verzorger, maar het is een uniek exemplaar. Werkzaamheden in het ratelslangenverblijf of in de verzorgersruimte bij de ratelslangen vinden altijd met zijn tweeën plaats. Een derde dierverzorger is in die tijd stand-by in de keuken van de afdeling.

Communicatie

Het is vooral belangrijk dat iedereen de veiligheidsinstructies kent en naleeft. Minimaal twee oefeningen per jaar worden er gehouden, om goed voorbereid te zijn als er een keer een bijtincident mocht plaatsvinden. Naast de ratelslangenverzorgers moeten ook de receptiemedewerkers goed weten hoe in geval van nood te handelen, want zij zijn de centrale spil

naar de hulpdiensten toe. Om te voorkomen dat het mis gaat, is kalm werken, je hoofd erbij houden en communiceren belangrijk. Dat begint al voor het betreden van de werkruimte. Eerst wordt vanuit de publiekskant door de ruiten gekeken: kunnen we alle slangen zien, waar liggen ze? Elke verzorger kijkt apart en de bevindingen worden teruggekoppeld. Een opgeruimde werkruimte zonder dozen, schoenen en andere spullen op de grond zorgt voor overzichtelijkheid. In het onwaarschijnlijke geval dat een slang ooit uit haar verblijf in de werkruimte zou geraken, kan de slang niet tussen opgeslagen spullen 'verdwijnen'.

Contactloze verzorging

Alle routinewerkzaamheden gebeuren zonder contact met de slangen. Dat betekent geen direct hanteren van de dieren en bovendien ook helemaal geen benadering van de slang dichter dan één meter. Het verblijf dat het publiek ziet, wordt in principe (speciale uitzonderingen daargelaten, waarover dierenarts, verantwoordelijke bioloog en/of directeur ingelicht moeten worden) nooit betreden als er zich ratelslangen

in bevinden. Als in een ratelslangenverblijf schoon gemaakt moet worden, gaan de slangen eerst het verblijf uit naar individuele kleine verblijfsjes achter de schermen. Pas als ze daar zijn opgesloten, kan de dierverzorger het grote publieksverblijf in.

Geen antigif in de koelkast

Veel bezoekers reageren verwonderd als ze horen dat we geen antidotum, oftewel 'antigif' voor ratelslangenbeten ergens binnen Burgers' Zoo in de koelkast hebben. In andere landen is dat vrij gewoon, maar in Nederland is dit centraal geregeld. Het Nationale Serum Depot in Bilthoven heeft voor alle dierenparken de passende antidota in reserve. Burgers' Zoo houdt dit instituut dan ook regelmatig up-to-date over welke gifslangensoorten we houden. Op die manier is altijd het passende antidotum ter beschikking! Gelukkig was dit nog nooit nodig en we zetten er alles op om dat ook in de toekomst zo te houden!

Tekst: Constanze Mager

Foto: Christiaan Luitenberg

Bijzondere Desert-bewoners

Heel bijzondere dieren en planten

In Burgers' Desert zijn heel bijzondere dieren en planten te zien. Op deze middenpagina stellen we een aantal ervan voor. Zoals deze Gambels' kuifkwartel. Het mannetje laat in de lente vroeg in de ochtend staand op een rots zijn roep horen.

Merriams kangoeroerat

Dit knaagdier beperkt zijn contact met het hete zand tot een minimum door snelle sprongen te maken op zijn lange achterpoten. Ook schuilt de kangoeroerat graag in hopen en rotsspleten. Al zijn benodigde vocht haalt hij uit zijn voedsel en dat zijn vooral zaden.

Amerikaanse agave

Deze grote agave-soort werd als veelzijdige gebruiksplant benut door de oorspronkelijke bevolking van Amerika: bladeren, bloemen en zaden zijn eetbaar. Uit de bladeren werden vezels gewonnen voor kleding en schoenen.

Zwartkopkernbijter

Het is maar goed dat deze soort niet in Burgers' Mangrove komt, want de zwartkopkernbijter eet heel graag vlinders. Ook de voor andere dieren giftige monarchvlinder staat op het menu van deze vogel!

Roodknievogelspin

Deze spinnen bouwen geen web om prooien te vangen. Ze liggen bij hun hol op de loer en wachten op een prooi. Ze kunnen wel een draadje maken en bekleden dan ook het binnenste van hun hol met spinnenzijde.

Renkoekoek

Deze vogel leeft monogaam. Als cadeau voor een partner brengt het mannetje een dode muis, schorpioen of hagedis mee. In dieren-tuinen zijn ze weinig te zien en lastig te kweken.

Joshua tree

Zoals ook andere yucca's behoudt de Joshua tree zijn oude, dode bladeren. Ze bedekken de stam en beschermen hem tegen UV-straling en kou. Tussen de dorre bladeren kunnen kleine diertjes zich prima verstoppen.

Creosootstruik

Alleen chuckwalla-hagedissen en twee soorten hazen eten van deze struik. De overige dieren vinden de sterk geurende bladeren niet lekker. Zoals veel woestijnplanten groeit de creosootstruik langzaam. Hij wordt wel heel oud, zelfs tot meer dan tienduizend jaar.

Poederkwastplant

Deze plant laat haar opvallende bloeiwijze vele maanden van het jaar zien. In de natuur komen ook kolibries op de roze en rode bloemen af.

Ocotillo

De ocotillo vertakt dicht bij de grond en lijkt zo op een omgekeerde tipi. De naam van deze plant geeft de bloeiwijze weg: 'ocotillo' is Spaans voor 'fakkeltje'. Hij bloeit prachtig oranje-rood aan het eind van elke tak.

Arizonakardinaal

De Arizonakardinaal is de minder bekende neef van de rode kardinaal. Deze soort kwam in 2025 via een inbeslagname naar Burgers' Zoo. In de winter leven ze gezellig in groepjes, in de lente wordt het mannetje territoriaal en laat zijn prachtige zang horen.

Schoonmoedersstoel

In het wild is deze bolvormige cactus ernstig bedreigd, onder meer door verzamelaars. Je kunt hem ook in Nederlandse plantenwinkels aanschaffen; dan is hij gelukkig gekweekt en niet uit de natuur gehaald.

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard opende in 1994 de Desert door het vrijlaten van twee kalkoengieren.

Woestijn in Arnhem: Burgers' Desert

In februari 1994 verrichtte Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard de officiële opening van Burgers' Desert door twee kalkoengieren uit een transportkist los te laten die vrij boven de Arnhemse rotswoestijn mochten rondvliegen. Deze gebeurtenis zette de kroon op een indrukwekkend staaltje werk. Na jarenlange voorbereidingen, een werkbezoek aan de Verenigde Staten, vele oorspronkelijke schetsen en ontwerpen, inhoudelijke discussies en afwegingen en met name ook het maandenlang bouwen van rotsen was het eindelijk zover! Na de Bush (1988) en de oorspronkelijke Mangrove (1992) was Burgers' Zoo weer een ecodisplay rijker. Aangezien de opening van de Bush een wereldwijde revolutie had ontketend in de dierentuinwereld, werd dit nieuwe grootschalige project in Arnhem met veel belangstelling en nieuwsgierigheid gevolgd.

Op naar Noord-Amerika!

Toen de opening van de Bush een enorm succes werd – niet alleen omdat de bezoekersaantallen verdubbelden, maar ook vanwege de grote internationale waardering na aanvankelijke scepsis over dit gedurfde, vernieuwende project – ontstonden er al snel plannen voor een nieuw grootschalig ecodisplay. Directeur Antoon van Hooff reisde met de biologen Joep Wensing en Tom de Jongh naar het zuid-

westen van de Verenigde Staten.

Hier werden diverse locaties bezocht en vele fotorolletjes volgeschoten. Ook de dieren- en plantenwereld werd nauwkeurig onderzocht. Vol inspiratie, ervaringen en ideeën keerde het team terug in Arnhem, waar de opgedane kennis verder werd verwerkt in de plannen. Anders dan voor de Bush werd er voor de Desert een gebied afgebakend van wat men de bezoekers graag wilde laten ervaren.

Welke rotswoestijn(en) willen we laten zien?

In de Desert laten wij twee specifieke woestijnsystemen rond de grens van de Verenigde Staten en Mexico zien: de Sonora-woestijn in Arizona, drie provincies in het noordwesten van Mexico en de Mojave-woestijn uit Californië en een deel van Nevada. Deze twee woestijnsystemen zijn onderling best verschillend. De Mojave-woestijn is minder heet, ligt

De U-vormige tunnel met nachttactieve dieren in aanbouw.

hoger en heeft als kenmerkende plantensoort een yucca, namelijk de 'Joshua tree'. De Sonora-woestijn ligt lager, heeft twee meer uitgesproken regenseizoenen en geldt zelfs als de natste woestijn op aarde. De saguaro-cactus is de meest kenmerkende plant voor deze woestijn. De natuurlijke rotsformaties in deze landschappen vormen een zeer kenmerkend element, dat een prominente plaats zou moeten krijgen in een natuurgetrouwe representatie. Het team van Burgers' Zoo besloot dan ook om hier veel tijd en moeite in te investeren.

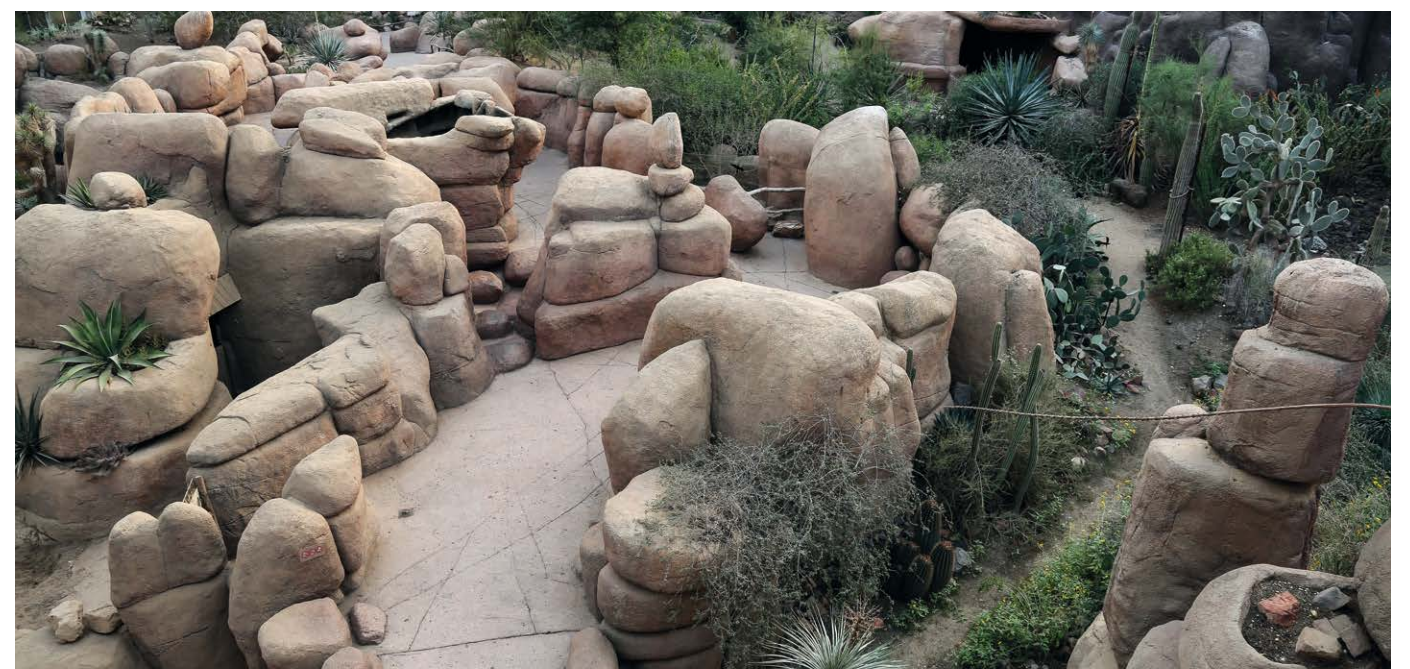
Rotsbouw: ware kunstwerken

De vele foto's van rotsformaties werden onder meer gebruikt om zo natuurlijk mogelijk vormgegeven replica's in Burgers' Desert te laten verrijzen. Een team specialisten uit Denemarken en de Verenigde Staten kwam maandenlang naar Arnhem om de rotsen te bouwen. Op een betonstalen frame werden met pvc-buizen de fijnere contouren weergegeven, waarna het geheel werd overspannen met kunststof gaas. Daaroverheen werd spuitbeton gespoten in verschillende lagen, dat met spatels en ander

gereedschap handmatig in de juiste vormen en lijnen werd 'geboetseerd'. Uiteraard werd de constructie nog in de juiste kleuren geschilderd, waarna een prachtig kunstwerkje voltooid was en weer kon worden begonnen aan de volgende rotspartij. De rotsen zijn dus allemaal hol. In sommige rotsen zijn op handige wijze stallen, opslagruimtes, diervoorzorggangen of separatuurruimtes ontworpen. Handig weggewerkt voor het oog van de bezoekers en daarmee onzichtbaar in het woestijnlandschap waardoor de beleving niet wordt aangetast!

Beleving staat centraal

Om onze bezoekers te laten genieten van dieren en natuur proberen we hen mee te nemen op een avontuurlijke ontdekkingsreis naar uiteenlopende natuurgebieden over de hele wereld. Het overdekte tropische regenwoud Burgers' Bush is met die gedachte door middel van een onderaardse tunnel verbonden met de Desert. Deze tunnel is vormgegeven als een verlaten mijningang, waar bezoekers onderweg niet alleen goudaders en mineralen ontdekken, maar bijvoorbeeld ook reusachtige ammonieten. De mijningang voert langs verblijven met vleermuizen, slangen en diverse knaagdieren, maar ook door een druipsteengrot waar blinde holenzalmen in een onderaardse waterpoel leven.

Alle rotsen in de Desert zijn gemaakt van gaas en spuitbeton.

Schade aan Desert-dak door extreem natuurgeweld

Op 22 juni 2008 teisterde omstreeks 14.00 uur een zeer hevige, langdurige hagelbui grote delen van Gelderland. In de Betuwe knapten jonge fruitbomen als luciferhoutjes af, de daken van honderden auto's veranderden in pof-fertjespannen en helaas ontkwam ook Burgers' Zoo niet aan forse schade. Uit inspectie bleek dat de daken van de Bush én de Desert flink beschadigd waren door zeer grote hagelstenen die met intens geweld naar beneden kwamen storten. Gelukkig bleek de verzekering de schade te dekken, alleen stond het team van Burgers' Zoo voor de omvangrijke – en vanwege de dieren in de hallen aardig complexe – uitdaging om het dak paneel voor paneel te vervangen. Na een zorgvuldige voorbereiding en maandenlang werk door diverse afdelingen van ons park zijn we erin geslaagd alle luchtkussens van zowel het dak van de Bush als het dak van de Desert te vervangen.

Gebouwen in adobe-stijl

Heel kenmerkend voor het woestijnland-schap van het zuidwesten van de Verenigde Staten en het noorden van Mexico zijn de gebouwen in adobe-stijl. 'Adobe' komt eigenlijk uit het Arabisch en betekent 'baksteen'. Bij deze eeuwenoude bouwtechniek worden 'modderstenen' gemaakt van leem met water en soms nog stro en zand erbij. Deze 'modderstenen' worden vervolgens in de zon gedroogd. De 'adobe-pueblos' hebben kenmerkende platte daken met geïntegreerde, uitstekende houten balken. Vaak zijn meerdere etages op elkaar gestapeld,

De nieuwe in- en uitgang van de Desert is, net als dit deel van de Desert, aangekleed in adobe-stijl.

Foto: Han van Leeuwen

Door het speciale dak met luchtkussens lukt het om een passend klimaat te creëren voor de speciale plantencollectie.

als een soort appartementen. Traditioneel had de woning geen deur en kon je met ladders de woning van bovenaf betreden. Die ladders konden omhoog gehesen worden om zo vijanden buiten te houden.

Een heel bijzonder dak

Het dak van de Desert is net als bij de Bush en de Mangrove gemaakt van grote kunststof kussens die met lucht zijn gevuld. Een staalconstructie houdt de luchtkussens op hun plaats. Het is belangrijk dat het dak daglicht in alle golflengtes doorlaat, zodat de planten goed kunnen groeien. Ook UV-licht moet door het dak heen kunnen, zodat planten en dieren gezond blijven. Het materiaal moet sterk zijn en een flinke draagkracht hebben, want het moet regen, wind, hagel en sneeuw kunnen trotseren. Doordat de luchtkussens zelf weinig gewicht hebben, zijn er maar paar inpandige draagconstructies nodig. Deze zijn nagenoeg weggewerkt in rotsformaties.

Maar ook: interessante uitdagingen!

De keuze voor een Noord-Amerikaanse rotswoestijn bracht echter ook wat interessante uitdagingen met zich mee. Veel Noord-Amerikaanse diersoorten hebben (gelukkig) geen IUCN-status als bedreigde soort op de Rode Lijst en dus zijn er geen (of weinig) Europese populatiemanagementprogramma's (EEPs) voor. Sowiezo zijn er relatief weinig Noord-Amerikaanse diersoorten binnen de EAZA-dierenparken (European Association of Zoos and Aquaria; de Europese Dierentuinvereniging).

Afscheid van de dikhoornschapen

Sinds de opening van de Desert in 1994 zijn er uiteraard ook de nodige veranderingen in de diercollectie doorgevoerd, om uiteenlopende redenen. Zo bleek de genetische basis voor de dikhoornschapen in Europa toch erg smal en waren er op een

zeker moment nog nauwelijks Europese dierenparken die deze soort wilden houden. Hierdoor werden uitwisselingen van jonge dieren om de genetische variatie zo groot mogelijk te houden steeds lastiger en is enkele jaren geleden besloten om helemaal te stoppen met deze diersoort. Het verblijf van de dikhoornschapen werd grotendeels met zand opgevuld en helemaal ingericht voor twee nieuwe diersoorten: zwartstaart-prairiehonden en Noord-Amerikaanse boomstekelvarkens, waar ook nog onze groep halsbandpekari's bij kwam.

Inzichten veranderen in de loop der tijd

De Desert bestaat in 2026 maar liefst 32 jaar. Dat betekent uiteraard ook dat er soms vernieuwde inzichten komen met betrekking tot het houden van dieren. Mede om die reden besloten we in het verleden de grootoorkitvossen niet meer te houden, maar het verblijf aan te passen voor een andere diersoort: de Noord-

Amerikaanse katfret, die ook al op andere locaties in de Desert te bewonderen was.

Een zeer bijzondere plantencollectie

Burgers' Zoo is niet alleen een dierenpark, maar zeker ook een botanische tuin. In de Bush, Desert en Mangrove tonen we een collectie bijzondere en soms zeldzame planten. Als je een ecodisplay bouwt, zijn planten niet alleen decor, maar ook echt essentieel om een landschap tot leven te wekken. In de Desert zijn typische woestijnplanten te ontdekken, met al hun evolutionaire aanpassingen aan dit extreme, voor planten vaak vijandige biotoop. Agaven, cactussen en doornige struiken domineren het landschap. De metershoge saguaro's vallen meteen op, net als de merkwaardige grijsaardcactussen of bijvoorbeeld de cholla's en schoonmoedersstoel. Cactusverzamelingen zie je misschien ook in andere botanische tuinen, maar diverse typerende bomen als palo verde, ocotillo-soorten, mesquites of woestijnijzerhout zijn maar zelden ergens in Europa te zien. Voor sommige van deze woestijnplanten, met name de cactus-sen, geldt dat een teveel aan vochtigheid schade kan aanrichten. Zo moeten we wat vochthuishouding in de Desert betreft zelfs rekening houden met ruim 1,1 miljoen uitademende menselijke bezoekers per jaar!

Een woestijn met invloed van de seizoenen

Anders dan bijvoorbeeld de Sahara liggen de Sonora- en de Mojave-woestijn niet zo dicht bij de evenaar. Deze woestijnen kennen daarom wisselende seizoenen. In de zomerperiode kan het weliswaar zeer heet worden, maar in de winterperiode kan de temperatuur juist tot net boven het vriespunt dalen. Met name de Sonora-woestijn kent daarnaast twee periodes waarin het overvloedig kan regenen. Na de winterregen schieten overal kruiden en bloemen uit de grond, die de woestijn tijdelijk in een fris kleurentapijt veranderen. Bezoekers aan de Arnhemse woestijn verbazen zich over het feit dat het in de winterperiode behoorlijk fris kan zijn in de Desert. In de zomer stijgt het kwik soms tot boven de 35 graden Celsius, afhankelijk van de buitentemperatuur. Deze schommelingen qua temperatuur en -tijdelijke - vochtigheid komen dus overeen met de natuurlijke situatie in het zuidwesten van de Verenigde Staten en het noorden van Mexico!

Tekst: Bas Lukkenaar

Socorroduiven klaar om terug naar Mexico te gaan?

De bronskleurige Socorroduiven zijn heel bijzondere bewoners van Burgers' Desert. Ten eerste komen ze niet voor in het gebied dat onze Desert voorstelt. Hun oorsprong ligt op het vulkanische eiland Socorro, zo'n 500 kilometer ten westen van Mexico. Maar vooral: letterlijk 'voorkomen' doen ze daar ook niet, want deze soort is in de natuur uitgestorven. Dierentuinen zijn de centrale spil bij initiatieven om de soort weer terug te brengen naar haar oorspronkelijk leefgebied.

Aan het verkeerde eind van de Rode Lijst

Hoewel er schrikbarend veel soorten zijn waarmee het in de natuur niet goed gaat, zijn er gelukkig maar een handvol soorten die de experts van de natuurbehoudstak van de Verenigde Naties, de IUCN, als uitgestorven in het wild beschouwen. Van deze dieren zijn dus helemaal geen individuen meer in de natuur aanwezig, maar wel in dierentuinen. In deze categorie van de Rode Lijst staan bijvoorbeeld een aantal pupvissen - kleine, grijze familieleden van de alom bekende guppy - uit Mexico, twee zoogdiersoorten en vijf vogelsoorten - waaronder dus de Socorroduif.

Verdwenen in 1972

De neergang van deze veel op de grond levende eilandvogel begon meer dan 150 jaar geleden. Hoewel het eiland Socorro toen onbewoond was, lieten mensen daar zo'n 100 schapen los. Die vermeerderden zich tot het jaar 1960 tot een populatie van rond de vijfduizend. Bij een eilandop-

pervlak van slechts 132 km² betekent dit: op elke vlek van 100x100 meter gemiddeld twee tot drie schapen! En hoewel de schapen natuurlijk de duif zelf weinig aandeden, veranderden ze het landschap enorm. Ze vraten grote delen van de natuurlijke vegetatie weg. Voor de duiven was elke beschutting verdwenen, de Socorroduif kon zich niet meer verstoppen voor de lokale haviken en nesten vlakbij de grond werden kapot gelopen door de hoefdieren. Toen er in de jaren '50 door het Amerikaanse leger een basis op Socorro werd gevestigd, kwam de ultieme klap voor de toch al erg afgenomen populatie duiven: de soldaten brachten katten mee. Die vonden in de groundbewoners die geen landroofdieren waren gewend, een makkelijke prooi.

In mensenhand nog aanwezig

Ware het niet dat al in 1925 een universiteit in Californië een aantal Socorroduiven mee had genomen om een veilige reservopopulatie op te bouwen, dan was de

soort helemaal uitgestorven! Sinds 1972 zijn ze niet meer in het wild aan te treffen. Maar in dierentuinen zijn er nog rond de 200 individuen. De overgrote meerderheid bevindt zich in Europese dierentuinen, maar ook dierentuinen in de Verenigde Staten helpen de afgelopen twee decennia mee om de populatie in leven te houden.

Herstel moet leiden tot terugplaatsing

Sinds meer dan 30 jaar wordt er nu ook door Mexico hard aan gewerkt om het habitat op Socorro te herstellen. Het hele eiland is door Mexico tot beschermd biosfeer-gebied verklaard. De schapen zijn verwijderd, het aanplanten van lokale struiken en boompjes is begonnen. In 2013 stuurden dierentuinen duiven terug naar Mexico. Weliswaar voorlopig alleen naar een dierentuin op het vasteland. Daar, in Africam Safari, zijn in 2014 de eerste Socorroduiven op Mexicaans grondgebied in meer dan 40 jaar uit het ei gekropen! De planning is om rond het jaar 2030 zo ver te zijn dat de eerste Socorroduiven weer naar Socorro gebracht kunnen worden, om het herintroductie-initiatief in deze extra spannende fase te brengen. De Socorroduiven in Burgers' Zoo zijn niet de gemakkelijkste duivensoort in de collectie, maar planten zich toch regelmatig voort. Als de soortcoördinator het bepaalt, staan we er klaar voor om dieren in de toekomst naar Mexico te sturen!

Tekst: Constanze Mager

Foto: Maarten van der Geest

Zoë en Silos keren terug in de Desert Musical!

Veel (jonge) abonneementhouders kijken er al reikhalzend naar uit: komt er dit jaar weer een musical met Zoë en Silos? De twee helden hebben al menig muzikaal avontuur beleefd in ons dierenpark. Ook deze zomer stellen ze de fans niet teleur: vanaf zaterdag 18 juli tot en met zondag 23 augustus 2026 is dagelijks vijfmaal 'Zoë & Silos - De Desert Musical' te zien in het Auditorium van Burgers' Zoo. Weet u nog niet wie Zoë en Silos zijn en welke spannende avonturen ze in Burgers' Zoo beleven? Geniet dan op youtube.com/zoesilos van uren aan beeldmateriaal om weer helemaal bij te zijn!

Op avontuur in de Desert

Deze keer gaan Zoë en Silos op avontuur in de Desert. Ze zijn beland in de rotswoestijn van het zuidwesten van de Verenigde Staten. Een mysterieuze boodschap heeft hen nieuwsgierig gemaakt en naar dit nieuwe avontuur geleid. In de woestijn is een grote schat te vinden! Maar waar moeten ze nu precies heen? Gelukkig komt er al snel hulp in de vorm van verschillende diersoorten, die elk hun eigen talenten hebben. Lukt het onze twee avonturiers met de hulp van deze woestijndieren om het geheim te ontrafelen? En vinden ze uiteindelijk waar ze naar op zoek zijn? Het antwoord daarop ontdekt u als u naar de musical komt kijken deze zomer!

De hoofdrolspelers

Naast Zoë en Silos schitteren een aantal bijzondere diersoorten in deze musical. Randy de renkoekoek is de snelste vogel van de woestijn. Paco de halsbandpekari gebruikt zijn goede neus om dingen op te sporen. Pepe de zwartstaartprairiehond kan uitstekend graven en Casey de kalkoenier vliegt tenslotte hoog boven de woestijn en kan misschien zo wel de juiste weg vinden.

Let op! Gebarentolk aanwezig op twee verschillende dagen

Op donderdag 23 juli en zaterdag 8 augustus 2026 vertaalt een gebarentolk alle vijf musicalvoorstellingen van die dag voor doven en slechthorenden. Wij willen met dit aanbod de musical ook toegankelijk maken voor de naar schatting 1,5 miljoen Nederlanders die slechthorend en/of doof zijn.

Praktische informatie

Zoë & Silos - De Desert Musical is dagelijks vijf keer te zien van 18 juli tot en met 23 augustus 2026 in het Auditorium van het Safari Meeting Centre. De een half uur durende shows starten respectievelijk om 11.00, 12.00, 13.30, 14.30 en 15.30 uur. Direct na afloop van elke show vindt er voor alle fans een 'meet & greet' plaats met de hoofdrolspelers, in het Safari Restaurant. En in Burgers' Desert zelf kunnen kinderen met hun (groot)ouders ook met hun eigen schatkaart in Burgers' Desert op onderzoek uit gaan, van 11.30 tot 15.30 uur.

Tekst: Bas Lukkenaar

Zoë & Silos DE DESERT MUSICAL

Van zaterdag 18 juli t/m zondag 23 augustus

Deze zomervakantie gaan Zoë & Silos op zoek naar een schat in Burgers' Desert. Ga mee op muzikaal avontuur! De musical is bij de toegangsprijs inbegrepen.

Kijk voor meer informatie op burgerszoo.nl/musical

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

